

A szerző (élő)halott

Spiegelmann Laura: *Édeskevés*. Magvető, Budapest, 2008

Spiegelmann Laura én vagyok – mondanám, ha valóban én lennék Spiegelmann Laura (vagy Garaczi László?). Márpedig szívesen lennék Spiegelmann Laura, ugyanis az ő nevével dobálózni bölcsészkörökben olyan, mint Rákosit szidni az ötvenes évek Magyarországon: mindenkinek megvan róla a véleménye, de jobbnak tartja elhallgatni, ki tudja, ki áll vele szemben. Laura tehát afféle szubkulturális ikon, akinek harminchét blogbejegyzéséből összeválogatott kisregénye még a megjelenése után egy évvel is kiapadhatatlan forrása az irodalomelméleti csatározásoknak. Minden teoretikusok atyja, Roland Barthes nyilván forog a sírjában: híres-hírhedt, sokat támadott és támogatott tézise ugyanis az internetes publikálási lehetőségek áradatának köszönhetően realitássá vált. A szerző (élő)halott, és éppen ez teszi érdekessé a vitatkozó irodalmárok körében: talán a kulturális antropológia Gender-központú megközelítése okán, de minden olvasót érdekel, hogy ki rejtőzködik Spiegelmann Laura álarca mögött. Az, hogy Garaczi magára vállalta Laura Vergiliusának szerepét, ezt a sajátos clown-hozzáállást, csak még izgalmasabbá teszi az irodalmi játékot. Bebizonyosodott, hogy az eddig metaforikus szerkesztettségű (poszt)poszt-modern irodalom kinőtte a grammatikai tér korlátait, és a nyelv keretein túllépve ismét a valóságot ostromolja.

A szó- és tollváltások leggyakoribb témája, hogy vajon Spiegelmann Laura Garaczi László-e. Ha figyelembe vesszük, hogy Garaczi előszere-ttel semmisíti meg a név identitásjelölő szerepét, rombolja porig narrátorai önazonosságtudatát és a terápiás jelleg nála is megjelenik, tényleg rokonítható Laurával. Sőt, egyik interpretátora szerint Garaczi éppen a *Metaxában* megfogalmazott terveit váltotta valóra, amikor Lauraként alkotott: megírta a világ legundorítóbb mondatát, az *Édeskevés* első fejezetét. Az „Amikor magamhoz térek, egy fasz van a számban...” kezdetű

novella valóban Bret Easton Ellis babérajaira tör brutális minimalizmusával, mégsem említhető egy lapon Glóriás Lazac ironikus nyelvezetével. Ez a szöveg Garaczi eddigi regényeihez képest édeskevés. Szerintem tehát Spiegelmann Laura nem illeszthető be a Lónyay Erzsébet, Csokonai Lili, Sárbogárdi Jolán sorba. Ő pillanatnyilag „egy denotátum nélküli jel, üres tartály, amelyet az ürességtől némileg frusztrált olvasók különféle elemekkel töltenek fel, egy fantom, akinek nyugvó- vagy sírhelyet keresnek (és találnak).”¹

Maradjunk tehát annyiban, hogy a Laura-kiborgot teremtő szerző alteregója, a modern naplót jegyző Laura saját bevallása szerint maga sem tudja, hogy kicsoda: „hogya ki vagyok, és mi vagyok, nimfomán, hülye picsa, vagy egy szenvedélyes, szertehulló lány, aki abba kapaszkodik, hogy ír, és ha írni bír, akkor talán élni is tud, s nem látja az alapvető logikai hibát ebben az elgondolásban, ez most persze megint csak pózoló cinizmus, azt hiszem, a pillanatnyi örömeimre gondolok, de nem tudom, ez is csak idióta fecsegés”. Laura hangja olykor szentimentalizmusba hajló elkeseredett, de mégiscsak trendin spleenes divatsírám, hol érdesen izgalmas fasz-nyelv. Nem, ez nem elírás, a narrátor hangütése némely szöveghelyeken kemény és erőszakos, másutt talán túlzottan is lágy és elomló. Az előbbi miatt tartják a kritikusok tipikusan férfi-szövegnek, az utóbbiért pedig szerelmes ponyvaregényes badarságnak.

A sokszor pornográf nyelvezet „stilisztikai szabadságharc” végeredménye, hiszen nem lehet az illendőség határain belül írni olyan dolgokról, amik szintén régen elhagyták ezeket a limeszeket. Nem állom meg, hogy az írásmód erotikamentes tömény szexualitásában ne a hentájok perverzen túlfűtött ábrázolásait lássam. A japán rajzfilmekkel való párhuzam azért is adja magát, mert a blogot lauramanga néven indította a szerző még 2007. június 12-én. A manga jelentése szó szerinti fordításban „véletlenszerű képek” vagy „vázlat”, ami értelmezhető a blogger ars poeticájaként is: sietősen lejegyzett villanások az életéből. Képregényesítve ismerjük meg Laura „pinájának” „önéletrajzát”: a kötet középpontjában az eldologiasított test áll, a narratív keret eseményei is jobbára a szexuális élet alakulása köré rendeződnek. Laura a „nagy nedvességben”, a teste változásaiban keresi a magyarázatot a pszichéjében lejátszódó fordulatokra. Naturális leírásokat olvashatunk a szüzessége elvesztéséről, a szerelmével való légyottokról, a betegségéről, de a nagy természetességgel lerótt sorok éppen azt a gyanút keltik, hogy minderről beszélni máshogy nem lehet, csak a megszállottság és a düh hangján. Laura a (poszt)freudi neurotica figuráját veszi fel álca-

ként az astronauta naiva helyett. Betartva a nevében foglaltakat tükröt nyújt nemcsak saját maga szadomazochisztikus züllésének, a kielégítetlenségtől fűtött szexéhségnek, hanem megmutatja a környezetében élők elkorcsosult vágyait is. Tipikus példája az új jelenségként számon tartott mingliknek, akiket – túlfélesztve a szingliséget – pusztán a hormonjaik hajtanak, s már meg sem kísérelnek boldog negyvenen túli házaseletet remélni maguknak. Laura nemegyszer elundorodik ettől az értelmetlennek érzett vadásztattól, míg végül kiüresedik, elhül a személyisége. Ahogy egyik legértőbb kritikusa, Radics Viktória fogalmaz: „Maga is tudja, hogy promiszkuitása ügyefogyott, sikertelen mazochista kompenzáció. Szexuális kicsapongása nem, vagy csak félig-meddig örömszerzés. Jóval többet szenved, mint amennyit élvez tőle. Az undorodás, az önmegalázás perverz kéje szétmarja személyiségét, megfosztja minimális önbecsülésétől.”²

Laura utalásai olyan művészettörténeti és jelenkori életvezetési köz-helyekre vonatkoznak, amelyek egyértelművé teszik, hogy a popkulturális hivatkozásrendszer hálózza be nemcsak a textus terét, hanem a szerző életét is. Talán egy egész oldalt igénybe venne felsorolni a megidézett alakokat, akik közé Voltaire-en, Kanton és Dosztojevszkijen kívül még József Attila, Pilinszky János, Kemény István, Chuck Palahniuk, Sylvia Plath, Nick Cave, Tom Waits meg a Quimby együttes is tartozik. Egyáltalán, az inkognitóját féltve őrző szerző olyan logoszterületekre látogat az írásaiban, amelyek a kortársak többsége számára nyilván nagyon ismerősek: a szingli éltmód mint a női magazinok kiapadhatatlan témája, a mangák sokak által nagyra tartott rajzművészete, a legfelkapottabb érettségi tételek, a leghíresebb előadók. A filmszerű látásmód leginkább a Trainspotting megkapóan zűrzavaros világához közelít, de az Édeskevény esetében nem a drog fertőz, hanem a pop, az „egy vagyok a sok közül” semmilyenége. Spiegelmann Laura regénye nem azért nem érinti meg mélyen az olvasót, mert elkapkodott vagy sekélyes az írásmódja, hanem mert úgy próbál lázadni a rákényszerített társadalmi normák ellen, hogy közben túl erős szálakkal kapaszkodik beléjük. Magáénak szeretné tudni a kimondás bátorságát, a tetteiket felvállalók igazát, de arra sem képes, hogy szembenézzen a saját ködlovagszerű alakjával, felfedje kilétét, mert bevallottan tart a családjá negatív megítélésétől. Olyan helyzet ez, mint a lapokban névtelen tanácsokat kérőké, vagy amúgy karinthysan: „Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek.”

E funkció betöltésére kétségkívül a blog a legalkalmasabb: álnév mögé rejtőzve figyelni miként változik az általunk lejegyzettek megítélése a

² Radics Viktória: *UnicumNext*. In: <http://www.litera.hu/hirek/unicum-next>

kommentekben. Ez a könyv tehát felvet egy égetően aktuális kérdést: vajon a blog kiegyenlíthető a ponyvával? Hol a helye a netnaplónak az irodalmi ranglétrán (a gonoszabbak úgy kérdeznék: van-e egyáltalán helye rajta)? Nos, ha a Magvető, Magyarország presztízskiadója megjelentetett egy ilyen, szépirodalmi berkekben szokatlan „botránykönyvet”, minden bizonnyal a többi alkotónak is ki kell tudni állnia az internetes nyilvánosság elé. Olyan élő fórum ez, mint a húszas-harmincas évek kávéházakban működő lapjai és a nekik dolgozó újságírók: vannak köztük érdemtelen lótitfutik, de akadnak feltűnő tehetségek is, akiknek kiváló teljesítményét nem ronthatja el a sok lumpen alak. Laura (?) ilyen feltűnő tehetség, de a „nem-elrontásban” már nem vagyok ilyen biztos.